

INSTITUTIONEN FÖR SPRÅK OCH LITTERATURER

ATT ÅTERGE AFRICAN AMERICAN VERNACULAR ENGLISH PÅ SVENSKA

En analys av hur dialekt översätts i tre av Toni
Morrisons romaner

Alice Westlund

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	ÖU2100 Översättarprogrammet
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	Vt/2015
Handledare:	Mats Mobärg
Examinator:	Marcus Nordlund
Rapport nr:	xx (ifylles ej av studenten/studenterna)

Abstract

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	ÖU2100
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	Vt/2015
Handledare:	Mats Mobärg
Examinator:	Marcus Nordlund
Rapport nr:	xx (ifylles ej av studenten/studenterna)
Nyckelord:	översättning, dialekt, African American Vernacular English, Toni Morrison, Leszek Berezowski

En svårighet som många översättare av skönlitterära texter måste kunna hantera är översättning av dialekt. I den här uppsatsen analyseras de svenska översättningar av tre av Toni Morrisons verk för att se hur de drag av African American Vernacular English (den dialekt som används av många afroamerikaner) som förekommer i böckerna har översatts. Böckerna som analyseras är *The Bluest Eye*, *Sula* och *Home* samt översättningarna *De blåaste ögonen*, *Sula* och *Hem*. Källtexterna (KT) och måltexterna (MT) analyseras utifrån Berezowskis beskrivningar av olika strategier som kan användas av översättare när de översätter dialekt.

Resultaten visar att den vanligaste strategin som översättarna av dessa tre böcker använt är *neutralisering* (*neutralization*), dvs. att dialektala drag i KT översatts till standardspråket (i det här fallet standardsvenska) i MT. Utöver det användes *lexikalisering* (*lexicalization*), dvs. att översättarna endast överförde dialekten på den lexikala nivån, vanligen med hjälp av vardagliga ord. Slutligen användes också *översättning till ett vardagligt språk* (*colloquialization*), dvs. översättning av dialekt till ett vardagligt språk som inte har med den lexikala nivån att göra. I undersökningen presenteras också fall där översättarna kompenserade för att de inte översatte de dialektala dragen i en mening genom att använda vardagliga ord i en annan mening. Detta kallas i den här uppsatsen för *kompensterande lexikalisering*. Dock är det osäkert om dessa vardagliga ord alltid används för att kompensera för neutraliseringen av dialekt.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Frågeställningar och syfte	1
1.2 African American Vernacular English	2
1.2.1 Fonetiska drag.....	2
1.2.2 Grammatiska drag	3
1.2.3 Lexikala drag	3
1.3 AAVE i skönlitteratur.....	4
1.4 Att översätta dialekt.....	5
1.4.1 Berezowskis översättningsstrategier	6
1.4.2 Annan forskning.....	8
1.5 Toni Morrison.....	9
1.5.1 Toni Morrisons översättare.....	10
2. Material och metod	11
3. Resultat och analys.....	13
3.1 Neutralisering	13
3.1.1 Neutralisering av fonetiska drag	14
3.1.2 Neutralisering av grammatiska drag	15
3.1.3 Neutralisering av lexikala drag	21
3.2 Lexikalisering.....	23
3.3 Översättning till ett vardagligt språk	27
3.4 Kompenserande lexikalisering	28
3.4.1 Diskussion om kompenserande lexikalisering.....	31
3.5 Problematisksa fall.....	32
4. Sammanfattning och slutsatser	34
Käll- och litteraturförteckning	36
Bilaga 1	40

1. Inledning

När det gäller skönlitterära översättningar finns det flera problematiska utmaningar som översättaren måste hantera. Ett av dessa är hur dialektala drag bör översättas. Den här uppsatsen undersöker hur detta problem har hanterats vad gäller dialekten African American Vernacular English (härefter AAVE) i de svenska översättningarna av Toni Morrisons *The Bluest Eye* (2007), *Sula* (2005) och *Home* (2013). För denna undersökning används Berezowskis (1997) strategier för översättning av dialekt som metodisk utgångspunkt, och strategierna beskrivs närmare i avsnitt 1.4.1.

1.1 Frågeställningar och syfte

De två frågor som ska besvaras i uppsatsen är:

1. Vilka av Berezowskis översättningsstrategier förekommer i de tre översättningarna?
2. Används dessa strategier endast i de dialogpartier där dialekt förekommer, eller används de även i dialogpartier skrivna på standardengelska?

Syftet med uppsatsen är att med hjälp av dessa frågeställningar få insikt i vilka strategier som kan användas för att hantera problematiken vad gäller översättning av dialekt och vilka av dessa strategier som översättare faktiskt använder i praktiken. Eftersom uppsatsens material är begränsat till tre översättningar, bör inte resultaten ses som allmängiltiga, men de ger ändå viktiga insikter, speciellt i kombination med andra liknande undersökningar.

Det ingår inte i uppsatsens syfte att jämföra de tre aktuella måltexterna (härefter MT) eftersom de är översättningar av tre olika källtexterna (härefter KT), vilket betyder att det finns många olika faktorer som påverkar eventuella skillnader mellan de strategier som de tre översättarna har använt. Hade översättarna, å andra sidan, översatt samma text hade en sådan jämförelse varit mer relevant.

1.2 African American Vernacular English

Enligt Nationalencyklopedin (Black English [www]) är *African American Vernacular English*, även kallad *Black English* och *Ebonics*, den engelska som talas i de lägre sociala skikten av USA:s svarta befolkning. AAVE återfinns i en enhetlig form över hela USA, dels på grund av afroamerikaners migration från söder till norr, dels på grund av segregationen mellan svarta och vita. AAVE sågs länge som ett ofullständigt språk och många tror fortfarande att det är slarvig engelska eller slang. Dock ser språkforskare inte AAVE som slang och inte heller som ett eget språk utan som en variant, en dialekt, av amerikansk engelska. Green (2002) påpekar också att AAVE har vissa likheter med andra amerikanska dialekter, t.ex. vita sydstatsdialekter.

Enligt Nationalencyklopedin (Dialekt [www]) skiljer sig dialekter från standardspråket och angränsande dialekter på en lexikal, fonetisk, morfologisk och syntaktisk nivå. I de närmast följande avsnitten beskrivs några fonetiska, grammatiska och lexikala drag hos AAVE. Notera dock att, som Rickford (1999:9) säger, inte alla afroamerikaner talar AAVE och att det inte finns någon talare som använder alla dialektala drag hela tiden.

1.2.1 Fonetiska drag

I vissa fall skiljer sig fonetiken i AAVE från fonetiken i standardengelskan. Rickford (1999:4–5) listar 18 olika fonetiska drag och Green (2002:106–133) tar upp några av dessa drag. Ett fonetiskt exempel som Green behandlar är reduceringen av konsonantkluster i ord som *test* och *desk* så att de istället uttalas *tes* och *des*. Vidare blir tonande klusiler i slutet av ord (efter en vokal) istället tonlösa. Alltså uttals *pig* som *pick* och *feed* som *feet*. Tonlösa *th* realiseras som *t* eller *f* medan tonande *th* realiseras som *d* eller *v*. Detta leder till att *bath* uttalas *baf* och *these* uttalas *dese*. *R* och *l* tas bort eller vokaliseras i ord som *brother* och *pill* som uttalas *brotha* och *pia*. Dessutom realiseras *-ing* som *in*, vilket gör att *walking* uttalas *walkin'* och *listening* uttalas *listnin'*. Slutligen noterar både Green (2002:131) och Rickford (1999:5) att det i AAVE finns ett annat betoningssystem än i standardengelskan. Ofta läggs betoningen på den första stavelsen istället för den andra, t.ex. i ord som *police*. Talare av AAVE har också en mer varierad intonation än talare av standardengelska.

1.2.2 Grammatiska drag

Rickford (1999:6–9) tar också upp 36 olika grammatiska drag hos AAVE. Till exempel listar han flera fall där markörer av tempus, modus och aspekt kan skilja sig mellan standardengelska och AAVE. Ett exempel på detta är bortfallet av *is* och *are* som kopulaverb i tillstånd och handlingar i presens (i den här uppsatsen används tecknet Ø för att visa att ett ord fallit bort). Detta leder till att meningar som ”He Ø tall” kan förekomma i AAVE. *Be* kan också användas i meningar som ”He *be* walkin’”. Innebörden av denna mening skulle vara att han går vanligtvis/ofta, medan innebörden av ”He Ø walkin’” skulle vara att han går just nu.

I AAVE finns verbet *been* i två versioner: en obetonad och en betonad (skrivs ofta *BIN*). Obetonad *been* kan användas istället för standardengelskans *has been* i meningar som ”He *been* sick”. Betonade *BIN* markerar en händelse som hände eller ett tillstånd som uppkom för länge sedan som i meningen ”She *BIN* married”, vilket betyder att hon är gift och har varit det länge.

Verben *is* och *was* kan också användas för subjekt i andra person i plural, där *are* och *were* skulle användas i standardengelskan. I slutet av verb i tredje person singular presens kan suffixet *-s* falla bort, vilket leder till meningar som ”He walk” istället för standardengelskans ”He walks”. Ofta används också *y’all* och *they* som possessiva pronomen i andra person plural respektive tredje person plural som i ”it’s *y’all* ball” och ”it’s *they* house”.

AAVE är också känt för sina negationer. *Ain’t* används ofta istället för *am not*, *isn’t*, *aren’t*, *hasn’t*, *haven’t* och *didn’t*, som t.ex. i meningen ”He *ain’t* do it”. Ofta används också flera negationer eller negativ kongruens, dvs. hjälp verbet och alla obestämda pronomen negeras. Till exempel är meningen ”He *don’t* do *nothing*” möjlig i AAVE.

1.2.3 Lexikala drag

De som talar AAVE använder sig av standardengelskans ord, men också av ord som kännetecknar just AAVE. Green (2002:12–33) förklarar att vissa av orden som används inom AAVE har specifikt med afroamerikaners eller svarta människors liv att göra. Hon använder då orden *ashy* (den grå-vita färgen svart hud får om den utsetts för torka eller kyla) och *kitchen* (de hårstrån som finns längst bak på huvudet) som exempel. *Kitchen* är också ett exempel på ett ord som används i standardengelskan

med en annan betydelse än i AAVE. I dessa fall använder de som talar AAVE ordet *kitchen* både när de talar om kök och när de talar om hår. Vilken betydelse av *kitchen* som de avser blir då ofta tydlig från kontexten. Det finns också ord från standardengelskan som i AAVE har ett utvidgat användningsområde. Ett exempel på detta är ordet *stay* som i AAVE kan användas i meningen ”He *stay* hungry” (Han är alltid hungrig). Det bildas också ord i AAVE som redan har motsvarigheter i standardengelskan. Anledningen till att dessa bildas bör då vara för att skapa en känsla av tillhörighet inom gruppen afroamerikaner. Emellertid är det inte ovanligt, enligt Ronald Perry (2004 [www]), att vissa ord från AAVE, som t.ex. *cool* och *jazz*, tar sig in i standardengelskan. Då måste nya ord skapas inom AAVE för att bevara tillhörighetskänslan. Slang är också en stor del av AAVE. Men eftersom slangorden ständigt förnyas är det svårt att publicera en lista över dem utan att den snabbt blir föråldrad, förklarar Green.

Förutom Greens beskrivning finns det flera publicerade lexikon som behandlar AAVE på en lexikal nivå. Exempel på dessa är Major (1994) och Smitherman (1994). Notera dock att, som Green nämner, AAVE främst används i tal och inte har en standardiserad stavning. Därför kan ett och samma ord stavas på olika sätt i olika lexikon.

1.3 AAVE i skönlitteratur

Enligt Green (2002:164–199) finns det flera olika anledningar att använda dialekt i skönlitteratur. Dialekt kan t.ex. användas för att förbinda en figur med en speciell plats, för att karaktärisera figuren på ett speciellt sätt, för att få figuren att verka autentisk och mer utvecklad eller för att framkalla en speciell känsla hos läsaren. Green förklarar också att representationen av AAVE i vissa litterära verk är autentisk medan andra litterära verk använder stereotypa drag som bidrar till att framställa AAVE-talaren på ett negativt sätt.

Sättet som AAVE använts i skönlitteraturen har också förändrats genom historien. Greens undersökning av hur AAVE används i litteraturen börjar runt mitten av 1800-talet. Då var det både vita och svarta författare som använde AAVE. Enligt Green var William Wells Browns *Clotel; or, the President's Daughter: A Narrative of Slave Life in the United States* från 1853 den första romanen skriven av en svart författare. Från den här tiden fram till början av 1900-talet användes både drag som än i dag används i AAVE och drag som inte längre kan återfinnas i dialekten. Av de drag som förekommer i skönlitteraturen under den här tiden,

men inte längre används i AAVE, kan vissa med stor sannolikhet ses som autentiska dialektala drag. Anledningen till att detta kan fastställas är att de återfinns i många olika verk och även s.k. ”ex-slave narratives”, berättelser i tal och skrift om livet som slav berättat av de som själva varit slavar (Encyclopædia Britannica [www]). Dock ställer sig Green frågande till om andra drag, som t.ex. endast verkar förekomma i verk av vissa författare, faktiskt är autentiska dialektala drag. Denna skepticism riktas speciellt, men inte endast, mot vita författare då det finns en större risk att en författare framställer en dialekt på ett oriktigt sätt om den själv inte talar dialekten i fråga. Det är tydligt att AAVE ofta användes för att göra skillnad på de svarta och icke-svarta figurerna i litteraturen från den här tiden. Författarna använder också ofta *eye dialect*, en representation av ett uttal som är mycket nära standarduttalet med hjälp av en stavning som avviker från standardstavningen. Ett exempel på *eye dialect* som Green ger är stavningen *contrapshun* istället för standardstavningen *contraption*. På så sett används *eye dialect* för att få t.ex. en dialekt att se annorlunda ut än standardspråket och ofta antyder det också att dialekten har lägre social status än standardspråket.

Under 1920- och 1930-talet började allt fler svarta personer skriva professionellt vilket betydde att svartas perspektiv fick en större plats i litteraturen. Från 1900-talet till modern tid har användandet av *eye dialect* blivit allt mer sällsynt. Istället har författarna främst börjat använda syntaktiska drag för att återge AAVE. Trots att representationen av AAVE verkar ha blivit mer och mer autentisk finns det fortfarande litteratur där användandet av denna dialekt ses som en stereotyp och förenklad representation av en dialekt som är mer komplex än många tror. *The Help* av Kathryn Stockett som kom ut 2009 har t.ex. fått mycket kritik, bl.a. av The Association of Black Historians som anser att Stockett använder en ”child-like, over-exaggerated ’black’ dialect” (New America Media 2011 [www]).

1.4 Att översätta dialekt

Berezowksi (1997:28–36) sammanfattar hur diskussionen kring översättning av dialekt har sett ut inom översättningsvetenskapen. När forskare först började diskutera problemen med att översätta dialekt var det många som hävdade att dialekt inte gick att översätta, främst eftersom de konnotationer som varje individuell dialekt har skulle försvinna i översättningen. Nida (1964) ställde sig emot detta och argumenterade för att ersätta en dialekt från *källspråket* (KS) med en motsvarande dia-

lekt från *målspråket* (MS). Catford (1965) fokuserade på funktionen dialekten hade i den aktuella texten och menade att en dialekt från KS skulle ersättas med en dialekt från MS som skulle ha en liknande funktion i texten som översätts. Var funktionen att markera geografiskt läge skulle en dialekt från motsvarande geografiska läge (norr/söder, i huvudstaden/på landet osv.) användas. Han diskuterade dock inte hur sociala dialekter skulle hanteras. Newmark (1988), å andra sidan, tyckte inte att en dialekt från KS skulle ersättas med en dialekt från MS förutom i de fall då översättaren själv har mycket god kännedom om dialekten från MS. Enligt Newmark används dialekt av tre olika anledningar: för att visa en slangartad användning av språket, för att betona kontraster gällande social klass eller för att indikera lokala kulturella drag. Han menade att översättaren ska analysera varför dialekt används i texten och översätta dialekten utifrån det. Levý (1967) ansåg att textens budskap förvrängs om dialekt i KT översätts med dialektala markörer i MT. Därför ska översättaren, enligt honom, bara använda element som inte är direkt knutna till en specifik ort eller klass.

1.4.1 Berezowskis översättningsstrategier

Berezowski (1997) kritiserar samtliga teorier i avsnittet ovan. Bland annat anmärker han att de är för teoretiska och inte förhåller sig till hur översättare i praktiken faktiskt väljer att översätta dialekt. Många av teorierna, anser han, förklaras inte heller fullt ut. Nida, till exempel, säger att översättaren ska använda en motsvarande dialekt från MS, men förklarar inte hur valet av denna motsvarande dialekt skulle gå till. Berezowski kritiserar också Catfords teori och menar att ett lands geografi inte kan appliceras på ett annat. Till exempel har en dialekt från den norra delen av ett land inte nödvändigtvis samma konnotationer som en dialekt från den norra delen av ett annat land.

Berezowski tycker alltså att forskare ska fokusera mer på hur dialekt faktiskt översätts i praktiken. Därför undersöker han hur dialekt i engelska KT översätts till polska MT. I sin undersökning använder han tio kategorier av översättningsstrategier som kan användas för att översätta dialekt. Detta är också de kategorier som används i undersökningen i denna uppsats. Kategorierna är: *neutralization*, *lexicalization*, *partial translation*, *transliteration*, *speech defect*, *relativization*, *pidginization*, *artificial variety*, *colloquialization* och *rusticalization*.

Neutralization innebär att översättaren översätter dialekt till standardspråk, dvs. att översättaren avlägsnar dialektmarkörerna från texten. Be-

rezowski når slutsatsen att det finns två anledningar till att använda den här strategin. Antingen används den för att det inte anses förändra textens integritet om dialektmarkörerna inte översätts eller för att översättaren är rädd att andra översättningar ska leda till falsk intertextualitet (*false intertextuality*) och att innebörden av originalet då inte skulle överföras på rätt sätt.

Kategorin *lexicalization* innefattar de fall där översättaren använder sig av *lexis* (ord) för att förmedla delar av dialektmarkörerna. Berezowski (1997) delar upp *lexicalization* i fyra underkategorier: *rural lexicalization*, *colloquial lexicalization*, *diminutive lexicalization* och *artificial lexicalization*. *Rural lexicalization* innebär användandet av ordval som kan kopplas till en specifik region, t.ex. landsbygden. *Colloquial lexicalization* är användandet av ordval som inte följer källspråkets standard. Detta indikerar romanfigurernas sociala status, till exempel för att visa att de är fattiga eller mindre privilegierade. *Diminutive lexicalization* har att göra med användandet av diminutivformer. Till skillnad från polska, som Berezowski undersöker, och andra slaviska språk används diminutivformer inte i någon större utsträckning i det svenska språket (Wikipedia 2015). Det kan därför konstateras att den här kategorin inte är relevant för svenska översättningar. Den sista underkategorin, *artificial lexicalization*, har att göra med användandet av ett påhittat lexikon.

Partial translation innebär att översättaren inte översätter vissa ord, utan överför dem till MT i enlighet med KT. I Berezowskis undersökning förekommer detta oftast när ordet kommer från ett tredje språk, dvs. varken från KS eller från MS. Ett exempel på detta är en mening på engelska där en romanfigur bryter på franska och använder ordet *oui* vilket då inte översätts till *ja* i den svenska översättningen.

Transliteration liknar *partial translation* eftersom de lexikala resurserna som används i MT inte kommer från MS utan från KT. Dock skiljer sig kategorierna från varandra eftersom orden anpassas till MS grafiska form, dvs. orden translittereras. Berezowski förklarar att den här strategin används när samhällsgruppen som talar det här språket är bekant för både källspråkstalare och målspråkstalare. Exemplet han tar upp, som förekommer både i engelska och polska kontexter, är judar som talar jiddisch.

Speech defect innebär att översättaren ger romanfiguren ett talfel. Detta betyder att översättaren avviker från den standardiserade stavningen för att uttrycka de fonetiska dragen i figurens tal.

Relativization är en kategori där de dialektala dragen reduceras till de tilltal och titlar som finns tillgängliga i KS. Alltså visar översättaren ro-

manfigurernas sociala status genom de tilltal och titlar som de använder och som andra romanfigurer använder gentemot dem.

Pidginization är en strategi där en dialekt eller ett pidginspråk i KT ersätts med ett pidginspråk i MT. *Artificial variety* är en liknande kategori där dialekten i KT ersätts av en påhittad dialekt som inte finns i MS. *Rusticalization* innebär att översättaren ersätter dialekten i KT med en dialekt i MT där dialekten är tydligt förbunden till en specifik geografisk plats, som t.ex. dalmål eller skånska. *Colloquialization* innebär att översättaren ersätter dialekten i KT med en dialekt eller en annan form som inte följer standardspråket, men som inte är marginell (som i *pidginization*), påhittad (som i *artificial variety*) eller förankrad till en specifik region (som i *rusticalization*). Detta kan till exempel vara en viss social dialekt eller ett mycket vardagligt språk.

Berezowskis resultat visar att det, trots vissa forskares åsikter om att översättaren bör ersätta en KS-dialekt i KT med en MS-dialekt i MT, kan se mycket annorlunda ut i praktiken. Den strategi som översättare använder mest är enligt Berezowskis studie *neutralization*.

1.4.2 Annan forskning

Mašlaň (2006) använder Berezowskis begrepp i sin undersökning av hur engelska dialekter översätts till tjeckiska och slovakiska. Han undersöker utdrag från åtta litterära verk där olika dialekter används. Resultaten visar att även dessa översättare tenderar att använda *neutralization* när de översätter dialekt. Sládková (2013) undersöker mer moderna översättningar (från 2000-talet) av vita amerikanska sydstatsdialekter och AAVE till tjeckiska, och, till skillnad från Mašlaňs studie visar resultaten inte att översättare använder *neutralization*. Sládková konstaterar att det skett en förändring när det gäller detta och att tjeckiska översättare nu uppmanas att använda *colloquialization* istället för *rusticalization* eller *neutralization*.

Vikingson (2013) diskuterar hur kulturspecifika begrepp och dialekt i siciliansk litteratur översätts till svenska och engelska. För att analysera hur dialekt har översatts i siciliansk litteratur använder Vikingson Berezowskis begrepp. Resultaten visar att *neutralization* var den vanligaste översättningsstrategin, men också att översättarna använde ett mer tal-språkligt språk när de översatte partier som var särskilt dialektala i KT.

Trots att Paakkinen (2013) inte använder Berezowskis terminologi i sin studie om hur AAVE översatts till finska i tre litterära verk, så visar resultaten ändå att den strategi som översättarna använt är den som Be-

rezowski skulle kalla colloquialization, då översättarna både använder ett vardagligt lexikon och en vardaglig fonetik.

Wu och Chang (2008) undersöker hur AAVE översatts till kinesiska genom att undersöka tre kinesiska översättningar av Alice Walkers *The Color Purple*. Resultaten visar att dialekten har neutraliserats i samtliga översättningar.

Hauglund (2011) forskar om vilken effekt olika strategier för att översätta dialekt har på läsarna. I undersökningen används två litterära böcker innehållande AAVE och deras översättningar till norska. Den ena boken har översatts med en dialekt från norra Norge och den andra använder standardnorska och stundtals ett något vardagligt språk. Hauglund undersöker vilka associationer människor från källkulturen och målkulturen får om romanfigurernas etnicitet, hemort, klass, sociala status, utbildning osv. när de läser utdrag från böckerna på KS respektive MS. Resultaten visar att ingen av översättarna lyckas framkalla associationer som liknar de som läsarna av originalen får gällande etnicitet och hemort. Dock var den översättning som inte använde sig av en specifik norsk dialekt bättre när det kom till att framkalla liknande associationer gällande klass, social status och utbildning. Förklaringen till detta är att den dialekt som användes av den andra översättaren var en geografisk dialekt, som inte gav läsarna någon indikation på t.ex. vilken klass som tälaren tillhörde.

1.5 Toni Morrison

Toni Morrison är född 1931 i Ohio. Hon har varit lärare vid universiteten Texas Southern, Howard och Yale samt professor vid Princeton University. Hon har också arbetat som kritiker och förlagsredaktör men är mest känd för sina skönlitterära böcker som handlar om svarta amerikaners upplevelser. 1988 vann hon Pulitzerpriset och 1993 Nobelpriset i litteratur (Forum [www]). Hittills har hon skrivit elva skönlitterära böcker. Hon har även skrivit barnböcker, pjäser och fackböcker med mera (Wikipedia [www]). Toni Morrison har ofta blivit uppmärksammasad för sitt språk, men själv säger hon i en intervju i New Republic (LeClair [www]) att hon inte tycker om att hennes språk kallas poetiskt. Hon skriver för samma sorts människor som hon skriver om. Därför vill hon inte skriva det hon kallar för litterära böcker, det är inte syftet med hennes verk. Det hon avser att göra med språket är att "restore the language that black people spoke to its original power" (LeClair [www]). Hon är också mycket kritisk till det sätt som svartas språk ofta framställs

i litteraturen, eftersom hon anser att det är ”en främmande avvikande dialekt som avsiktligt görs obegriplig genom en stavning som känns obekant” (Morrison 1993:69) och används ”för att skapa en kognitiv klyfta mellan två världar i förhållandet mellan tal och text, förstärka klasskillnader och annanhet samtidigt som det försvarar privilegier och makt” samt ”tjänstgör som markör och medium för illegal sexualitet, rädsla för galenskap, utstötning och självförakt” (Morrison 1993:69). Därför överdriver inte Morrison de dialektala dragen, utan skriver istället på ett språk som enligt Atkinson ”mirrors the oral tradition of black English” (Atkinson 2000:14). Morrison förklarar inte heller de dialektala ord från AAVE som hon använder, säger Atkinson (2000:28), och hon är även mycket kritisk till de författare som gör det.

1.5.1 Toni Morrisons översättare

Fyra olika översättare har översatt Morrisons böcker till svenska. Mårten Edlund (1913–1987) har endast översatt en av hennes romaner, *Solomons sång* (Svenskt översättarlexikon [www]), och denna översättning används inte i min undersökning. Nedan presenteras de tre översättarna vars översättningar används i uppsatsen.

Kerstin Hallén (1922–2012) har översatt *De blåaste ögonen*, *Älskade*, *Jazz*, *Mörkt spel*, *Paradis*, *Kärlek* och *En välsignelse*. Under sin karriär tilldelades hon flera priser, bl.a. Svenska Akademiens översättarpris 1996. Enligt Svenskt översättarlexikon har hon i en intervju sagt att en översättare bör vara trogen originalet, vara uppmärksam och ha ett eget språk. Hon har även sagt att översättningen av Morrisons afroamerikanska talspråk var som att översätta poesi (Svenskt översättarlexikon [www]).

Mikael Mörling (1941–1990) har översatt *Sula* och *Tjärdocka*. Han arbetade både som översättare och som dokumentärfilmare. Han har även översatt böcker av Jean M. Auel (Wikipedia [www]).

Ulla Danielsson (födelsedatum okänt) har översatt *Hem*. Hon har även översatt romaner av bland andra Joyce Carol Oates, Margret Atwood och J.M. Coetzee (Wikipedia [www]). I en intervju (Helmersson 2005) understryker Danielsson vikten av en balans mellan att både skriva god svenska och att vara trogen originalet. Hon säger också att valet mellan dessa faktorer kan bero på bokens målgrupp. I underhållningslitteratur är det bättre, anser hon, att översätta så att det verkar som att boken är skriven på svenska, för att läsarna inte ska behöva fastna vid anglicismer.

2. Material och metod

Mitt material består av utdrag ur tre romaner av Toni Morrison och de svenska översättningarna av dessa. De tre romanerna är *The Bluest Eye* (Morrison 2007), på svenska *De blåaste ögonen* (Morrison 1994) översatt av Kerstin Hallén, *Sula* (Morrison 2005) som också heter *Sula* (Morrison 1980) på svenska, översatt av Mikael Mörling, och *Home* (Morrison 2013), på svenska *Hem* (Morrison 2014) översatt av Ulla Danielsson.

På grund av uppsatsens begränsade omfång används 60 sidor per bok till analysen. Dessa sidor presenteras närmare i tabell 1. För att få en bra spridning på material har jag valt 3–5 avsnitt från olika delar i varje bok. För att vara säker på att avsnitten i KT och MT innehåller samma text börjar avsnitten alltid i början av ett kapitel och slutar i slutet av ett kapitel. Det andra avsnittet från *Home/Hem* innehåller fyra korta kapitel. Resten av avsnitten utgörs endast av ett kapitel. Observera att 60 sidor i KT inte nödvändigtvis motsvarar 60 sidor i MT.

TABELL 1. Valda sidor i KT och motsvarande sidor i MT

Källtext	Valda sidor	Måltext	Motsvarande sidor
<i>The Bluest Eye</i>	s. 38–58 s. 81–93 s. 164–183 s. 187–192	<i>De blåaste ögonen</i>	s. 38–56 s. 78–89 s. 155–173 s. 177–181
<i>Sula</i>	s. 7–16 s. 30–48 s. 79–85 s. 138–149 s. 163–174	<i>Sula</i>	s. 17–29 s. 47–69 s. 107–115 s. 179–193 s. 211–224
<i>Home</i>	s. 43–66 s. 83–102 s. 117–132	<i>Hem</i>	s. 49–72 s. 89–111 s. 127–143

Analysen av de tre böckerna och deras översättningar är uppdelad i tre steg.

I det första steget identifierar jag de ställen där drag av AAVE används i det valda materialet. För att identifiera och analysera de fone-

tiska och grammatiska dragen används Rickford (1999), Green (2002) och *The Electronic World Atlas of Varieties of English*, härefter EWAVE (Kortmann & Lunkenheimer 2013). För att identifiera och analysera de lexikala dragen av AAVE används ordböckerna av Major (1994) och Smitherman (1994). I vissa delar av analysen av KT användes också OED (2015).

I det andra steget analyseras översättningarna av dessa drag utifrån Berezowskis (1997) översättningsstrategier.

Slutligen analyseras också översättningen av dialogpartier skrivna på standardengelska från det valda materialet. Målet för den analysen är att se om översättarna har översatt dessa partier till standardsvenska eller om någon av de avvikelser från standardspråket som Berezowski beskriver i sina översättningsstrategier förekommer även i dessa partier. Under det andra och tredje steget används SAOB (1895–), SAOL (2006) och *Norstedts svenska ordbok* (2004) för att analysera på vilket sätt språket eventuellt avviker från standardsvenska. OED (2015) användes i det tredje steget i de fall där det ansågs nödvändigt att kontrollera att KT var skriven på standardengelska.

Analysen av texterna sker mening för mening. Alltså har neutralization används om en mening med ett dialektalt drag i KT översatts till en mening på standardsvenska i MT. Om en mening med ett dialektalt drag i KT översatts till en mening med t.ex. ett vardagligt ord i MT, så ses detta som colloquial lexicalization. Ibland har en mening i KT blivit två meningar i MT, och då tas båda meningarna i MT med i analysen. Ibland har två meningar i KT blivit en mening i MT, och då tas båda meningarna i KT med i analysen.

3. Resultat och analys

Undersökningen visar att en överväldigande majoritet av fallen av AAVE översattes med den strategi som Berezowski kallar *neutralization*. I det här kapitlet kallas denna strategi *neutralisering*. Utöver detta användes också andra strategier, med dessa är inte alls lika vanliga som *neutralisering*. De andra strategierna som användes är *colloquial lexicalization*, här *vardaglig lexikalisering*, *rural lexicalization*, här *bygdemålsfärgad lexikalisering* och *colloquialization*, som här helt enkelt kallas *översättning till ett vardagligt språk*. Slutligen förekom *lexikalisering* ibland i översättningen av de dialogpartier som i KT var skrivna på standardengelska. En trolig anledning till att detta sker är att översättaren vill kompensera för den *neutralisering* som skett i andra delar av översättningen, varför jag har valt att kalla detta för *kompenserande lexikalisering*.

I avsnitten nedan presenteras resultaten mer ingående. I 3.1. presenteras och analyseras några exempel på *neutralisering* och i 3.2. *vardaglig lexikalisering* och *bygdemålsfärgad lexikalisering*. Fallen där AAVE har översatts till ett vardagligt språk återfinns i 3.3. Några exempel på *kompenserande lexikalisering* presenteras i 3.4. Slutligen redovisas några problematiska fall, som inte bör ses som en del av uppsatsens resultat, i 3.5.

I de kommande avsnitten numreras samtliga exempel och i denna numrering används bokstaven *a* för exempel som har tagits från KT och bokstaven *b* för exempel som tagits från MT. I exemplen används kursiv för att markera vilket element i exemplet som diskuteras i analysen under exemplet. Symbolen Ø markerar att ett element som är obligatoriskt i standardengelska har fallit bort i AAVE.

3.1 Neutralisering

Detta avsnitt är uppdelat i tre delar: *neutralisering* av grammatiska drag, *fonteiska drag* och *lexikala drag*. I de första två avsnitten, 3.1.1 och 3.1.2, presenteras exempel på alla drag från de avsnitt som undersöktes. Eftersom det fanns många fall som liknade varandra, presenteras dock inte alla enskilda fall i dessa avsnitt. Detsamma gäller för det tredje av-

snittet, 3.1.3, där alla dialektala ord som hittats i materialet presenteras men inte varje enskilt fall där dessa ord används. Samtliga fall av neutralisering finns i bilaga 1, och de exempel som tas upp här är allmänt representativa för dessa fall.

För att identifiera och analysera dragen av AAVE har Rickford (1999), Green (2002), EWAVE (Kortmann & Lunkenheimer 2013), Smitherman (1994) och Major (1994) använts. I vissa fall har även OED (2015) utnyttjats. Eftersom neutralisering har skett är alla översättningar skrivna på standardsvenska. Därför har jag endast kommenterat översättningarna när det anses relevant, dvs. om det finns någon tveksamhet om huruvida översättningarna följer standardspråket. I de fallen har SAOB (1893–), SAOL (2006) och *Norstedts svenska ordbok* (2004) använts för att försäkra att översättningarna är skrivna på standardsvenska.

3.1.1 Neutralisering av fonetiska drag

I detta avsnitt analyseras några fall där neutralisering av fonetiska drag har använts.

- (1a) "You *holdin'* me, Mamma?" (Morrison 2005:46)
- (1b) "Håller du om mig, mamma?" (Morrison 1980:67)

I (1a) är *holdin'* ett exempel på ett fall där *ng* realiseras som *n*, vilket, enligt Rickford är ett fonetiskt drag hos AAVE.

- (2a) "*Sho* is hot, and I been runnin' around all day."
(Morrison 2005:35)
- (2b) "Gud ska veta att det är hett och jag har sprungit runt hela dagen."
(Morrison 1980:53)

I AAVE kan, enligt Rickford, *r* falla bort eller vokaliseras efter en vokal. *Sho* i (2a) är exempel på detta då det är en omskrivning av standard-engelskans *sure* för att reflektera uttalet i AAVE.

- (3a) "Go 'way, I said." (Morrison 2013:120)
- (3b) "Försvinn, sa jag." (Morrison 2014:130)

I (3a) finns det ett till exempel på ett fonetiskt drag hos AAVE. Detta är, enligt Rickford, ett drag där obetonade initiala och mediala stavelser faller bort. I detta exempel har stavelsen *a* fallit bort från ordet *away*.

- (4a) "Ax em to die for you and they yours for life." (Morrison 2005:83)
 (4b) "Be dem att offra sitt liv för dig så är de dina för alltid."
 (Morrison 1980:112)

Det sista fonetiska draget som återfanns i de granskade styckena är det som finns i (4a) där *ax* används istället för *ask*. Detta kallas *metathesis* och innebär att närliggande konsonanter byter plats. I exemplet ovan har *s* och *k* i *ask* bytt plats, vilket gör att ordet istället uttalas *aks* eller *ax*. Rickford förklarar att metathesis är ett drag hos AAVE och nämner också att just uttalet *aks* är ett väldigt kännetecknande för AAVE.

3.1.2 Neutralisering av grammatiska drag

I detta avsnitt analyseras några fall där neutralisering av grammatiska drag har använts.

- (5a) "You Ø as barelegged as a yard dog." (Morrison 2007:50)
 (5b) "Du är barbent som en bandhund." (Morrison 1994:50)

Ett vanligt grammatiskt drag i AAVE är, enligt Rickford, att kopulaverben *is* och *are* kan falla bort i presens. I (5a) representerar Ø att verbet *are* har fallit bort.

- (6a) "Then why Ø he *left* you to sell tail?" (Morrison 2007:55)
 (6b) "Varför lät han dig gå på gatan då?" (Morrison 1994:54)

Förutom kopulaverb kan hjälpverb som *be*, *do*, *have* och *would*, enligt Green, också falla bort och dessa behöver då inte stå i presens. I (6a) är det hjälp verbet *has* som saknas. I meningen i (6b) används ordet *då* som enligt SAOB ibland kan vara vardagligt. Den vardagliga formen av *då* har ingen betoning och ingen direkt betydelse. Eftersom detta är skriven text är det svårt att veta om det är ett betonat eller obetonat *då* som används i meningen. Dock tolkar jag inte detta *då* som vardagligt, eftersom jag anser att det i den här meningen har betydelsen 'i så fall', och det används alltså precis som *then* i (6a) för att hänvisa till påståendet i föregående sats. Detta är enligt SAOB inte en vardaglig användning av *då*.

- (7a) "Keep on like she *been*, I reckon." (Morrison 2007:189)
 (7b) "Fortsätta som förut, antar jag" (Morrison 1994:178)

Ett drag i AAVE som kan relateras till draget som diskuterats ovan är att *been*, enligt Rickford, används istället för standardengelskans *has/have been*. Ett exempel på detta är ”*I been runnin*” i (2a) som i standardengelskan motsvaras av ”*I have been running*”. Meningen i (7a) motsvaras av standardengelskans ”*[k]eep on like she has been*”.

- (8a) ”Mosquitoes *be* doing their blood dance the whole night long.”
(Morrison 2013:56)
- (8b) ”Myggen håller på med sin blodsugande dans hela nätterna.”
(Morrison 2014:62)

I AAVE används verbet *be* på ett sätt som inte förekommer i standardengelskan. Det används, enligt Rickford, där standardengelskan skulle använda *is* eller *are* och böjs inte efter person. Det har också en annan betydelse än *is/are*; *be* reflekterar nämligen att något händer upprepade gånger eller ofta. I exemplet i (8a), som är det enda fallet där *be* används på detta sätt i det undersökta materialet, säger talaren alltså att myggorna dansar varje natt. Översättaren har överfört den här innebörden genom verbfrasen ”håller på”, som förmedlar att detta är något som görs kontinuerligt. Att *night* som står i singular översatts till *nätterna*, alltså plural, förtydligar att detta är något som händer ofta.

- (9a) ”She *be* lucky if it don’t live.” (Morrison 2007:189)
- (9b) ”Tur för henne om den inte lever.” (Morrison 1994:179)

Be kan också, enligt Rickford, användas i AAVE för att uttrycka att något ska hända i framtiden, alltså istället för *will be* i standardengelskan. Det är detta *be* som används i (9a). Meningen i (9b) reflekterar talspråket, eftersom det inte är en fullständig grammatisk mening. Den fullständiga meningen skulle vara: ”Det blir tur för henne om den inte lever”. Trots detta talspråkliga element bör meningen ses som en neutralisering eftersom standardsvenska används.

- (10a) ”What’s she *gone* do?” (Morrison 2007:180)
- (10b) ”Vad ska hon göra?” (Morrison 1994:178)

Green beskriver hur framtid kan uttryckas med *gonna* eller *gon* i AAVE. I (10a) används *gon*, men Toni Morrison har valt att stava det *gone*. Trots skillnader i fråga om stavning är det tydligt att *gone* i (10a) används på samma sätt som Green beskriver att *gon* kan användas i AAVE. Antagligen stavar Green ordet *gon* och inte *gone* för att påpeka att *gon* inte är samma ord som standardengelskans *gone* (i betydelsen ’gått’/’borta’). Anledningen till att Morrison stavar ordet *gone* beror

förmodligen på att hon ville efterlikna hur *gon* faktiskt uttalas. Stavningen av standardengelskans *gone* är oregelbunden i förhållande till ordets uttal. Standardengelskans *gone* uttalas enligt OED /ɡɒn/ medan andra ord med liknande stavning som *cone* och *tone* uttalas /kəʊn/ respektive /təʊn/. Det kan således ses som att Morrison använder både ett grammatiskt och fonetiskt drag här. Dels använder hon den grammatik som kan förekomma i AAVE, dels efterliknar hon uttalet av ordet genom att använda en specifik stavning.

(11a) "They *puts* something in it." (Morrison 2005:169)

(11b) "De lägger något i den." (Morrison 1980:218)

Enligt Green kan talare av AAVE lägga till *-s* i slutet av verb som inte skulle ha *-s* i standardengelskan. Detta är fallet i (11a), där formen *puts* används istället för *put*.

(12a) "She *carry* some of the blame." (Morrison 2007:189)

(12b) "Hon får ta på sig en del av skulden." (Morrison 1994:179)

Utöver att lägga till *-s* i slutet av verb förklarar Rickford att talare av AAVE kan ta bort *-s* i slutet av verb där standardengelskan kräver *-s*. Detta sker exempel (12a) där *carry* används istället för *carries*, som skulle ha använts i standardengelskan.

(13a) "Misery *don't* call ahead." (Morrison 2013:122)

(13b) "Eländet talar inte om när det ska komma."

(Morrison 2014:132)

I (13a) används *don't* där standardengelskan skulle använda *doesn't*. Detta beror på att verbet *don't* generaliseras till samtliga personer, vilket enligt Green är ett drag hos AAVE. Enligt Rickford kan detta ha att göra med att *-s* faller bort i slutet av verb i AAVE (se analysen av exempel 12a ovan).

(14a) "Who told you you *was* trash?" (Morrison 2013:122)

(14b) "Vem har sagt åt dig att du var en sopa?"

(Morrison 2014:132)

Enligt Rickford generaliseras *is* och *was* för användning med subjekt i plural och andra person i AAVE. (14a) är ett exempel på detta då *was* används istället för *were* som skulle ha använts i standardengelskan.

(15a) "The pains started on Suicide Day and kept up till the following Sunday. *Was borned* on Sunday." (Morrison 2005:16)

- (15b) ”De kom på Nationella självmordsdagen och höll på till söndagen.
Då kom han.” (Morrison 1980:28)

Formen *borned* i meningen i (15a) är ett drag som finns i AAVE. I standardengelska används normalt formen *born*. Det finns två närliggande anledningar till att formen *borned* förekommer i AAVE. Den första anledningen är ett drag som Rickford kallar *double tense marking*. Detta innebär en fördubbling/upprepning av suffixet i preteritum eller perfekt particip. Det exempel som Rickford ger är ordet *likeded* där *-ed* fördubblats i *liked*. Han menar också att detta bara händer med en liten grupp verb som *liked*, *looked* och *skinned*. Från Rickfords beskrivning verkar det alltså som att verbet bör ha ett *-ed* suffix för att detta ska ske, vilket *born* inte har. Dock beskrivs samma drag i EWAIVE och där ges exemplen *cameed* och *didn't stayed*. På samma hemsida finns också ett drag beskrivet som innebär att oregelbunda verb böjs som om de vore regelbundna. Exemplet som ges är *catch-catched-catched*, som i standardengelska böjs *catch-caught-caught*. Även om ordet *born* enligt OED inte längre har en stark koppling till presens- och preteritumformerna är det från början en böjning av verbet *bear*. Stavningen av ordet *born* visar tydligt att det skiljer sig från verbet *bear* då perfekt participformen av *bear* stavas *borne*. Alltså blir böjningsmönstret *bear-bore-borne/born*. Skulle ordet *bear* böjas som om det vore regelbundet skulle mönstret bli *bear-beared-beared*. Det verkar därför sannolikt att anledningen till att formen *borned* uppstår har att göra med *double tense marking*. Det skulle också kunna finnas en koppling till draget där oregelbunda verb böjs som regelbundna, men detta är mindre sannolikt.

- (16a) ”I ain't never *got* old.” (Morrison 2007:52)
(16b) ”Jag har aldrig blivit gammal.” (Morrison 1994:51)

I AAVE kan preteritum användas istället för perfekt particip. Ett exempel som Rickford ger är ”[h]e had bit” som på standardengelska skulle heta ”[h]e had bitten”. Detta är också anledningen till att *got* används i (16a). I amerikansk standardengelska skulle *gotten* användas.

- (17a) ”I *come* to see about you.” (Morrison 2005:144)
(17b) ”Jag kom för att se hur det stod till med dig.” (Morrison 1980:186)

Enligt Rickford kan också verbstammen användas istället för preteritum i AAVE. I (17a) används verbstammen *come* istället för preteritumformen *came*.

- (18a) ”I don't drink *they* old orange juice.” (Morrison 2005:169)

(18b) "Jag dricker inte deras gamla apelsinjuice." (Morrison 1980:218)

I exempel (18a) används *they* för att markera ett possessivt pronomen i tredje person, vilket är möjligt i AAVE men inte i standardengelska. På standardengelska skulle det alltså heta "*their* old orange juice" och inte "*they* old orange juice". Anledningen till att detta händer i AAVE är det fonetiska draget där *r* faller bort efter vokaler. Därför är det möjligt att se detta som ett fonetiskt drag, men Rickford kategoriserar det som ett grammatiskt drag som uppkommit till följd av ett fonetiskt drag.

(19a) "Because *they* ain't been no boy since then." (Morrison 2007:52)

(19b) "För det har inte funnits några pojkar sen dess."
(Morrison 1994:51)

Exempel (19a) är intressant eftersom *they* används istället för *there*. Den motsvarande meningen skulle på standardengelska vara "[b]ecause there hasn't been a/any boy since then.". I de hjälpmedel som jag har använt finns det ingen beskrivning av att ersättning av *there* med *they* skulle vara ett drag hos AAVE. Dock skulle detta kunna jämföras med (18a) där *they* används istället för *their* på grund av att *r* fallit bort. *Their* och *there* uttalas på ett liknande sätt. Enligt OED uttalas *their* som /ðɛr/ eller /ðər/ och *there* uttalas /ðɛə(r)/ eller /ðə(r)/ om ordet är obetonat. Därför anser jag att det är möjligt att detta drag även leder till att *they* används istället för *there* som i exemplet ovan. Eftersom Rickford kategoriserar användandet av *they* i (19a) som ett grammatiskt drag som uppstått till följd av ett fonetiskt drag, bör detta drag kategoriseras på samma sätt.

(20a) "Not unless *y'all* are legal." (Morrison 2013:48)

(20b) "Inte om du inte är lovlig." (Morrison 2014:54)

Y'all, som används i (20a), är ett drag hos AAVE som, enligt Rickford, används för att markera andra person plural. I översättningen i (20b) har dock andra person singular, dvs. *du*, använts. Antingen har översättaren missuppfattat att *y'all* alltid innebär plural eller så har hon medvetet valt att använda singular istället för plural för att få en mer idiomatisk svensk mening då "inte om ni är lovliga" möjligen inte låter lika bra.

(21a) "Besides, I got some honeydews Ø need eating before they soften." (Morrison 2013:66)

(21b) "Förresten har jag ett par honungsmelonor som måste ätas innan de mjuknar." (Morrison 2014:72)

Enligt Rickford kan relativa pronomen, dvs. *who*, *which*, *what* eller *that*, falla bort i AAVE. Ett exempel på detta finns i (21a).

- (22a) "I *ain't* going nowhere, Miss Ethel." (Morrison 2013:126)
 (22b) "Jag ska inte iväg igen, miss Ethel."
 (Morrison 2014:136)

Som nämnts tidigare säger Rickford att *ain't* ofta används istället för *am not*, *aren't*, *hasn't*, *haven't* och *didn't* i AAVE. *Ain't* räknas därför som en generell negation. I (22a) används *ain't* där det i standardengelskan skulle ha stått *aren't*.

- (23a) "I *didn't* throw *no* little boy in the river." (Morrison 2005:168)
 (23b) "Jag har inte kastat någon pojke i floden."
 (Morrison 1980:217)

Rickford nämner också att det i AAVE är vanligt med meningar med flera negationer eller negativ kongruens, dvs. negation av hjälpverb och av obestämda pronomen. Ett exempel på detta är meningen i (23a) där verbet *throw* negeras med *didn't* och substantivet *boy* negeras med *no*.

- (24a) "All I know is, *them* bandy legs of yours is every bit as old as mine." (Morrison 2007:52)
 (24b) "Jag vet bara att dina små krokiga ben är precis lika gamla som mina." (Morrison 1994:51)

I AAVE kan *them*, enligt EWAVE, användas där *those* skulle användas i standardengelskan. Ett exempel på detta drag finns i (24a).

- (25a) "She's nice. *Real* nice." (Morrison 2013:61)
 (25b) "Hon var trevlig. Verkligen trevlig."
 (Morrison 2014:67)

I (25a) modifierar adverbet *real* adjektivet *nice*. Därför är *real* i (25a) ett adverb trots att det till formen ser ut som ett adjektiv. Detta beror på ett dialektalt drag där vissa adverb har samma form som adjektiv. Detta drag återfinns i olika grad i flera amerikanska dialekter, enligt EWAVE. I AAVE är detta drag mycket vanligt.

- (26a) "When she saw me, she *liked to* fell out." (Morrison 2007:54)
 (26b) "När hon såg mig höll hon på att ramla baklänges."
 (Morrison 1994:53)

Smitherman definierar "like to", som förekommer i (26a), som 'to almost have done something'. Eftersom "like to" förkommer i en ordbok

som inte diskuterar fonetiska eller grammatiska egenskaper hos AAVE kan detta ses som ett lexikalt uttryck. Dock kategoriserar Rickford "like to" eller *liketa* som ett grammatiskt drag hos AAVE. Han förklarar att *liketa* fungerar ungefär som ett modalt hjälpverb. Det går alltså att se på "like to" som antingen ett lexikalt eller grammatiskt drag. I den här uppsatsen har jag valt att, som Rickford, kategorisera detta som ett grammatiskt drag.

3.1.3 Neutralisering av lexikala drag

I detta avsnitt analyseras några fall där neutralisering av lexikala drag har använts.

(27a) "Hey, *girl*." (Morrison 2005:146)

(27b) "Hej då." (Morrison 1980:189)

Enligt Smitherman kan *girl* användas som tilltal i AAVE, vilket är speciellt för dialekten. *Girl* utgör därmed ett lexikalt drag hos AAVE. Utöver neutraliseringen av dialekt är översättningen i (27b) intressant, eftersom den avviker från innebörden av KT. *Hey* används i engelska både som hälsningsfras och för att få någons uppmärksamhet (Wiktionary [www]). Eftersom meningen i (27a) yttras mot slutet av en lång konversation är det inte troligt att *hey* används som en hälsningsfras i det här sammanhanget. Antagligen har översättaren översatt meningen till "hej då" eftersom den ena romanfiguren, Nel, är på väg att lämna rummet när den andra, Sula, säger detta. Dock tycker jag att det är tydligt att Sula försöker få Nels uppmärksamhet eftersom hon vill ställa en fråga innan Nel gått ut. En bättre översättning skulle då vara "hallå där", "vänta lite" eller liknande.

(28a) "Yo' *man* be here direc'lin. Ain't it 'bout time you got busy?"
(Morrison 2005:42)

(28b) "Din man kommer snart hem nu, är det inte bäst att du går hem och sätter igång?" (Morrison 1980:61)

Smitherman förklarar att *man* i AAVE kan användas i betydelsen pojkvän, man eller partner, alltså där orden *boyfriend*, *husband* eller *partner* skulle användas i standardengelska. *Man* används på detta sätt i (28a).

(29a) "Don't try me this morning, *man*." (Morrison 2007:41)

(29b) "Bråka inte med mig i dag, människa."
(Morrison 1994:40)

Enligt Major har *man* en speciell användning i AAVE, där det används som tilltal, som i (29a). Trots att ordet *människa*, enligt SAOB är ned-sättande när det används som det gör i (29b) markeras det inte som vardagligt i ordboken. Därför har strategin neutralisering använts här.

(30a) ”Puddin’, I got *money’s mammy*.” (Morrison 2007:53)

(30b) ”Jag är gjord av pengar, lilla pudding.”
(Morrison 1994:52)

Money’s mammy som förekommer i (33a) definieras i Major som ’very rich’.

(31a) ”You’d make a *haint* buy a girdle.” (Morrison 2007:52)

(31b) ”Du skulle kunna få ett spöke att köpa höfthållare.”
(Morrison 1994:51)

Majors definition av ordet *haint*, som förekommer i (31a), är ’ghost, spirit, specter, phantom, apparition, a disembodied spirit’.

(32a) ”This is just a *no-count* meal.” (Morrison 2013:126)

(32b) ”Det här är bara mycket enkel mat.”
(Morrison 2014:137)

Smitherman definierar *no-count* som ’of insufficient quality or durability’, vilket stämmer med hur ordet används i (32a).

(33a) ”I’ve seen *no-counts* by the truckload.” (Morrison 2013:56)

(33b) ”Jag har sett massor av nollor i min dag.”
(Morrison 2014:62)

En annan definition av *no-count* finns i Smitherman och lyder: ’describes a person who is not of any help’ vilket överrensstämmer med hur ordet används i (33a).

(34a) ”I don’t *reckon* I’ll be back.” (Morrison 2005:146)

(34b) ”Jag tror inte jag kommer tillbaka.”
(Morrison 1980:189)

Ordet *reckon* i (34a) betyder enligt Major ’to guess; to imagine; conjecture’ och har tagits in i AAVE från vita sydstatsdialekter i USA.

(35a) ”When she saw me, she liked to *fell out*.” (Morrison 2007:54)

(35b) ”När hon såg mig höll hon på att ramla baklänges.”
(Morrison 1994:53)

Fall out i (35a) förekommer i både Smitherman och Major. Smitherman säger att det betyder 'to faint', medan Major definierar det som 'to be surprised or overcome'. Eftersom uttrycket förekommer i dessa ordböcker är det ett uttryck som används speciellt i dialekten AAVE.

3.2 Lexikalisering

I detta avsnitt presenteras några fall där lexikalisering förekommer i måltexterna. Vissa fall presenteras inte här eftersom de är väldigt lika de exempel som finns här. Dock återfinns samtliga fall i bilagan och de exempel som tas upp här är allmänt representativa för dessa fall. Precis som i föregående avsnitt används Rickford (1999), Green (2002), EWAVE (Kortmann & Lunkenheimer 2013), Smitherman (1994) och Major (1994) för att identifiera och analysera de inslag av AAVE som förekommer.

Större delen av exemplen som presenteras är fall av *vardaglig lexikalisering* men det finns även ett fall som kan ses som *bygdemålsfärgad lexikalisering*. Till vardaglig lexikalisering räknas de fall där ett eller flera ord i den svenska översättningen markerats som vardagligt, tal-språkligt eller ledigt i något av de hjälpmedel som använts, dvs. SAOB (1893–), SAOL (2006) och *Norstedts svenska ordbok* (2004). Till bygdemålsfärgad lexikalisering räknas de ord som markerats som bygdemålsfärgat i några av de ovan nämnda hjälpmedlen.

(36a) "They *wants* to put their toes in my curly hair, and get at my money." (Morrison 2007:53)

(36b) "Dom vill stoppa tårna i mitt lockiga hår och komma åt mina pengar." (Morrison 1994:52)

Verbet *want* har i exemplet i (36a) suffixet *-s*, vilket det inte skulle ha i standardengelska. Detta är enligt Rickford ett grammatiskt drag hos AAVE. Ordet *dom* i den svenska översättningen i (36b) är vardagligt enligt SAOL och *Norstedts svenska ordbok* och används i ledigt tal enligt SAOB.

(37a) "I got to do a lot of things, but I *ain't* got to freeze." (Morrison 2007:40)

(37b) "Jag är tvungen att stå ut med mycket, men jag tänker *då* inte frysa ihjäl." (Morrison 1994:40)

I (37a) används *ain't*, vilket enligt Rickford är ett grammatiskt drag hos AAVE. I översättningen i (37b) används *då* utan egentlig innebörd.

Denna typ av *då* används enligt SAOB i synnerhet i talspråk. Eftersom *då* inte har någon egentlig innebörd kan det också ses som ett slags tal-språksmarkör. I så fall är det möjligt att se detta som ett element utanför den lexikala nivån och då skulle det inte räknas som lexikalisering utan som översättning till vardagligt språk. Detta är således ett gränsfall men kategoriseras här som lexikalisering. Anledningen till detta är att de två fall som jag har kategoriserat som vardaglig lexikalisering innehåller ord där ordets position gör meningen vardaglig, dvs. att meningen är vardaglig på grund av sin syntax (se 3.3). Detta är inte fallet i (37b) där det är själva ordet *då*, och inte ordets position, som gör meningen vardaglig och detta tillhör i min mening språkets lexikala nivå.

(38a) ”*Don’t nobody know nothing about them anyway.*”

(Morrison 2007:189)

(38b) ”Det är i alla fall ingen som vet *nåt* om *dom*.”

(Morrison 1994:179)

I (38a) används *negative inversion*, vilket enligt Rickford är ett drag hos AAVE. Detta drag innebär att hjälpverbet och det obestämda pronomen som står som subjekt byter plats. Meningen utan omvänd ordföljd skulle lyda ”Nobody don’t know nothing about them anyway”. Denna mening innehåller flera negationer, vilket är ett drag hos AAVE som nämnts på andra ställen i uppsatsen. En motsvarande mening på standardengelska skulle vara ”Nobody knows anything about them anyway”. I exempel (38b) finns ordet *nåt*, som enligt SAOL och *Norstedts svenska ordbok* är en vardaglig form av *något*. Det vardagliga ordet *dom* finns också i (38b).

(39a) ”They say the way her mama beat her she Ø lucky to be alive herself.” (Morrison 2007:189)

(39b) ”*Dom* säger att hon har tur som lever själv, så som hennes *morsa* slog henne.” (Morrison :179)

I (39a) har kopulaverbet *is* fallit bort, vilket enligt Rickford är ett grammatiskt drag hos AAVE. I (39b) finns det vardagliga ordet *dom*. *Morsa*, som också används i (39b), är vardagligt enligt SAOL och *Norstedts svenska ordbok* och används i vulgärt språk, i synnerhet i skolpojkslang enligt SAOB. Det är intressant att översättaren väljer att använda ordet *morsa* här, eftersom det inte är en pojke utan en kvinna som använder det.

(40a) ”What the fuck Ø you *lookin’* at?” (Morrison 2013:101)

(40b) ”Vad i helvete *glor* du på?” (Morrison 2014:109)

I (40a) används *ain 't* vilket, som tidigare nämnts, är ett drag av AAVE. I meningen finns också ordet *lookin'* där *ng* i suffixet *-ing* realiserats som *n*. Alltså innehåller meningen två drag av AAVE. I (40b) finns ordet *glor*, och enligt SAOB är *glo* ett vardagligt ord.

(41a) "There's *somethin'* in your house that loves brassieres."
(Morrison 2007:51)

(41b) "Det är *nånting* här i huset som älskar behåar."
(Morrison 1994:50)

I *somethin'* i (41a) har *ng* i suffixet *-ing* realiserats som *n*, vilket enligt Rickford är ett fonetiskt drag hos AAVE. I (41b) använder översättaren formen *nånting* stället för *någonting*. *Nånting* är enligt SAOL och SAOB en vardaglig variant av *någonting*.

(42a) "You know all those klinker-tops you see *runnin'* up here?"
(Morrison 2007:55)

(42b) "Du vet alla *dom* här toppenkillarna som växer *opp* här?"
(Morrison 1994:54)

Det finns ett fonetiskt drag hos AAVE i (42a) då *ng* har realiserats som *n* i ordet *runnin'*. Det vardagliga ordet *dom* används i (42b). Där används också ordet *opp* som är vardagligt enligt SAOL och *Norstedts svenska ordbok*.

(43a) "You *motherfucker*, get off him!" (Morrison 2013:102)

(43b) "Jävla *idiot*, låt honom vara!" (Morrison 2014:111)

Motherfucker finns i både Major och Smitherman. Enligt Major är *motherfucker* ett vulgärt ord som används för att tilltala människor på ett nedsättande, kärleksfullt eller lekfullt sätt. Enligt Smitherman kan det användas på ett positivt eller negativt sätt om en person, plats eller sak. I (43a) används ordet på ett nedsättande sätt. *Motherfucker* har i (43b) översatts till *idiot*. Detta är ett vardagligt ord enligt SAOL och SAOB.

(44a) "Stay here, *man*." (Morrison 2013:97)

(44b) "Stanna kvar, *kompis*." (Morrison 2014:105)

Som tidigare nämnts har *man* en speciell användning som tilltal i AAVE. I översättningen i (44b) har *man* översatts till *kompis*, som enligt SAOL, SAOB och *Norstedts svenska ordbok* är ett vardagligt ord.

(45a) "Where you going, *man*." (Morrison 2013:51)

(45b) "Vart ska du ta vägen, *grabben*." (Morrison 2014:57)

Även i (45a) används *man* som tilltal. I (45b) har *man* översatts till *grabben*. *Grabb* är enligt SAOL och *Norstedts svenska ordbok* vardagligt och enligt SAOB ett starkt vardagligt ord som i synnerhet används i pojkspråk. Här har översättaren använt *grabben* på ett sätt som kan sägas vara korrekt utifrån SAOB eftersom det är just en pojke som yttrar denna mening.

(46a) ”*Nigger gal* legs goin’ for \$10,000 a piece?” (Morrison 2005:31)

(46b) ”Ben från en *niggerjänta* för tio tusen *styk*?”

(Morrison 1980:48)

Gal betyder enligt Major ’girl’. I *gal* har även ett possessivt -s fallit bort, vilket enligt Rickford är ett drag av AAVE. Ordet har i (46b) översatts till *jänta*, vilket är vardagligt enligt *Norstedts svenska ordbok*, SAOL och SAOB och även kan ses som bygdemålsfärgat enligt SAOB. *Nigger* finns i både Major och Smitherman och kan användas på många olika sätt. Det kan användas i tilltal eller för att prata om en person. Ordet kan användas till/om både vita och svarta människor och kan vara både positivt, negativt och neutralt. När det används av en vit person bör ordet alltid ses som nedsättande, på grund av ordets historia. *Nigger* kan även användas på svenska och det är det ord som översättaren har valt att använda i (46b). I SAOB beskrivs ordet som vardagligt och föraktfullt eller skämtsamt. I SAOL beskrivs ordet som starkt nedsättande. Dock gör inte SAOB och SAOL någon skillnad mellan ordets olika innebörder när de används av vita respektive svarta personer. Enligt min tolkning kan det svenska ordet användas av svarta svensktalande personer på samma sätt som det engelska, alltså både på ett nedsättande och icke-nedsättande sätt. SAOB och SAOL verkar därför rikta sig till vita personer. Eftersom ordet är vardagligt enligt SAOB är detta ett exempel på vardaglig lexikalisering då ett ord som hör till AAVE översatts till ett vardagligt svenskt ord. Dock kan det också ses som att översättaren har använt både vardaglig och bygdemålsfärgad lexikalisering, eftersom *jänta* kan ses som ett bygdemålsfärgat ord. Det här exemplet visar även att linjen mellan vardaglig lexikalisering och bygdemålsfärgad lexikalisering inte är glasklar eftersom vissa ord, såsom *jänta*, kan ses som både vardagliga och bygdemålsfärgade.

(47a) ”*Girl*, when I found out I could sell it—that somebody would pay cold cash for it, you could have knocked me over with a feather.”

(Morrison 2007:55)

(47b) ”Flicka lilla, när jag kom på att jag kunde tjäna på det – att *nån* ville betala för det, blev jag alldeles *paff*.”

(Morrison 1994:54)

I (47a) används också ordet *girl* som tilltal, vilket enligt Smitherman är speciellt för AAVE. I (47b) finns ordet *nån*, vilket enligt SAOL och SAOB, är en vardaglig form av ordet *någon*. Även ordet *paff* används i (47b) och det är vardagligt enligt SAOL, SAOB och *Norstedts svenska ordbok*.

(48a) "What you *reckon* make him do a thing like that?"

(Morrison 2007:189)

(48b) "Vad tror du fick honom att göra *nånting sånt*?"

(Morrison 1994:179)

I (48a) saknas hjälpverbet *do*. Utöver det förekommer även draget där verbstammen används som preteritum i meningen. Därför används formen *make*. Ordet *reckon* betyder enligt Major 'to guess; to imagine; conjecture' och har tagits in i AAVE från vita sydstatsdialekter. I (48b) finns det vardagliga ordet *nånting*. Där används även ordet *sånt* som är vardagligt enligt SAOB och SAOL.

(49a) "You *ain't* a mule to be pulling some evil doctor's wagon."

(Morrison 2013 s.122)

(49b) "Du är inte en mulåsna som ska dra vagnen åt någon *jäkla* doktor." (Morrison 2014 s.132)

I (49a) används *ain't*, vilket är ett drag hos AAVE. *Jäkla* i (49b) är vardagligt enligt SAOL och *Norstedts svenska ordbok*.

3.3 Översättning till ett vardagligt språk

I detta avsnitt presenteras de fall där ett vardagligt språk använts i översättningen av AAVE, men där detta vardagliga språk inte har med den lexikala nivån att göra. Eftersom lexikalisering endast innefattar den lexikala nivån har jag tolkat det som att dessa fall bör tillhöra kategorin *colloquialization*. Dock definierar Berezowski (1997:77) *colloquialization* som en strategi där översättaren tillämpar en "full nonstandard variety". Berezowski förklarar inte närmare vad han menar med detta, men jag tolkar det inte som att en "full nonstandard variety" använts i några av fallen nedan eftersom det bara finns några få vardagliga/talspråkliga element. En anledning till att översättarna är sparsamma med dessa element kan vara att Morrison använder drag av AAVE ganska sparsamt.

Nedan presenteras samtliga fall som hör till kategorin. För att identifiera och analysera dragen hos AAVE har Rickford (1999), Green

(2002) och Smitherman (1994) använts. För att bedöma de talspråkliga och vardagliga elementen i de svenska översättningarna har SAOB (1893–) använts.

(50a) "Don't worry 'bout my bandy legs" (Morrison 2007:52)

(50b) "Strunta i mina krokiga ben *du*." (Morrison 1994:51)

I 'bout i (50a) har den initiala stavelsen *a* fallit bort, vilket enligt Rickford är ett fonetiskt drag hos AAVE. *Du* i (50b) används i slutet av en imperativsats. Enligt SAOB kan detta antingen ge en förmildrande, uppmuntrande och bönfallande ton eller ge större eftertryck till en befallning eller ett förbud. I det här fallet får meningen alltså den senare effekten. Enligt SAOB används *du* på detta sätt numera i synnerhet i vardagligt språk. Detta har dock inte bara med lexis att göra, utan kan även relateras till syntax eftersom ordets placering i meningen är viktigare än själva ordet.

(51a) "How Ø you been, *girl*?" (Morrison 2005:35)

(51b) "Hur har du haft det, flickan *min*?" (Morrison 1980:53)

I (51a) används Ø för att markera att hjälpverbet *have* fallit bort. Detta är ett grammatiskt drag hos AAVE enligt Green. Smitherman hävdar att *girl* kan användas i AAVE som tilltal, vilket är speciellt för dialekten. Alltså är *girl* i (51b) ett lexikalt drag hos AAVE. I den svenska översättningen i (51b) har *girl* översatts till "flickan min". Enligt SAOB är användandet av *din* samt *min* och *sin* efter substantiv (t.ex. "far din" istället för "din far") speciellt för vardagligt språk. Precis som i exemplet ovan är det alltså placeringen av *min* som gör att uttrycket blir talspråkligt. Alltså är det den syntaktiska nivån som används för att uttrycka ett vardagligt språk.

3.4 Kompenserande lexikalisering

I detta avsnitt presenteras fall där kompenserande lexikalisering förekommer, alltså där ord som avviker från standardsvenskan använts trots att meningen i KT är skriven på standardengelska. De ord som avviker från standardsvenskan här är de som markerats som vardagliga, talspråkliga, lediga eller ålderdomliga i något av de hjälpmedel som använts, dvs. SAOB (1893–), SAOL (2006) och *Norstedts svenska ordbok* (2004). Eftersom meningarna från KT är skrivna på standardengelska kommenteras inte dessa förutom i de fall där det finns någon speciell

anledning att göra detta. Till exempel finns det vissa fall där OED (2015 [www]) har använts för att kontrollera att meningarna i KT är skrivna på (amerikansk) standardengelska.

Alla fall av kompenserande lexikalisering presenteras inte här, då det finns vissa avvikande ord som används på samma sätt i många olika fall, men ett exempel av varje avvikande ord presenteras. Samtliga fall av kompenserande lexikalisering finns i bilaga 1 och de exempel som tas upp här är allmänt representativa för dessa fall. I avsnitt 3.4.1 diskuterar jag fenomenet kompenserande lexikalisering, och om alla de resultat som presenteras här faktiskt kan ses som kompenserande lexikalisering.

(52a) "Hey!" (Morrison 2007:88)

(52b) "Hörrudu!" (Morrison 1994:85)

Enligt OED är *hey*, när det används för att få någons uppmärksamhet i (52a), inte vardagligt. Däremot är *hörru* vardagligt enligt SAOL. Därför bör *hörrudu* i (52b) ses som vardagligt.

(53a) "Whoa Jesus, ninety-nine!" (Morrison 2007:54)

(53b) "Oj, Jesus, *nittinie*!" (Morrison 1994:53)

Nitti och *nie* är enligt SAOL och SAOB vardagliga former av *nittio* och *nio*.

(54a) "And if you crossed him?" (Morrison 2007:53)

(54b) "Och om man *stack upp* mot honom?" (Morrison 1994:52)

Crossed är, på det sättet som det används i (54a), inte vardagligt enligt OED. Ordet har i (54b) översatts till *stack upp*. Enligt SAOB är *sticka upp* ett vardagligt slanguttryck.

(55a) "We'll bury the money over by her house so we can't go back and dig it up, and we'll plant the seeds out the back of our house so we can watch over them." (Morrison 2007:192)

(55b) "Vi gräver ner pengarna borta vid hennes hus så vi inte kan gå *tillbaks* och gräva *opp dom*, och så planterar vi fröna på baksidan av vårt hus, så vi kan se efter *dom*."
(Morrison 1994:181)

Tillbaks är vardagligt enligt SAOL, SAOB och *Norstedts svenska ordbok*. *Opp* och *dom* är också två vardagliga ord som nämnts tidigare i uppsatsen.

(56a) "You a privy or a woman." (Morrison 2013:122)

(56b) ”Är du ett *dass* eller en kvinna.”
(Morrison 2014:132)

Privy är enligt OED inte ett vardagligt ord. Detta har översatts med ordet *dass* i (56b), vilket enligt SAOL, SAOB och *Norstedts svenska ordbok* är vardagligt.

(57a) ”No fool like a country fool.” (Morrison 2013:50)
(57b) ”Det finns inga som är så dumma som *lantisar*.”
(Morrison 2014:56)

Fool är, på det sättet det används i (57a), inte vardagligt enligt OED. Ordet har översatts till *lantisar*, vilket är vardagligt enligt SAOL och starkt vardagligt samt nedsättande enligt SAOB och *Norstedts svenska ordbok*.

(58a) ”gutter child” (Morrison 2013:45)
(58b) ”rännstensunge” (Morrison 2014:51)

Gutter child (58a), som är standardengelska enligt OED har översatts till *rännstensunge* i (58b). *Unge* är enligt SAOL och *Norstedts svenska ordbok* vardagligt när det används om barn istället för t.ex. om djurs ungar.

(59a) ”Cut out that noise, boy.” (Morrison 2007:44)
(59b) ”Skrik inte, *gosse*.” (Morrison 1994:44)

Ordet *gosse* är enligt SAOB något vardagligt när det används som tilltal, vilket det gör i (59b).

(60a) ”My baby?” (Morrison 2005:48)
(60b) ”Min *gosse*?” (Morrison 1980:69)

I (60b) används *gosse* inte som tilltal utan för att referera till någon annan. Dock tas det här exemplet, och två liknande fall, med i den här kategorin då *gosse* är ålderdomligt enligt *Norstedts svenska ordbok*. Efter som ålderdomligt språk skiljer sig från standardspråket anser jag att det är relevant att även ta upp fall där dialekt översatts till ett ålderdomligt språk, trots att Berezowski inte diskuterar detta. Utöver de fyra kategorierna av lexikalisering som Berezowski använder skulle jag alltså vilja lägga till ytterligare en kategori, *ålderdomlig lexikalisering*.

Det är också möjligt att översättaren använder ålderdomligt språk för att markera att böckerna utspelar sig längre bak i tiden, och inte för att markera dialekt, men det är enligt min åsikt inte så troligt att översätta-

ren skulle göra detta om ett ålderdomligt språk inte används i KT, vilket det inte gör i (60a) och de två andra fall där *gosse* använts.

(61a) "And what's the use of putting on something you got to keep taking off all the time?" (Morrison 2007:54–55)

(61b) "Och vad var det för mening med att ta på sig *nåt* som man tar av sig hela tiden?" (Morrison 1994:53)

I (61b) finns det vardagliga ordet *nåt* som även nämnts tidigare i uppsatsen.

(62a) "But we better give up something so He'll know we really mean it this time." (Morrison 2007:192)

(62b) "Men det är bäst att vi ger *nånting*, så Han förstår att vi verkligen menar det den här gången." (Morrison 1994:181)

I (62b) används formen *nånting* istället för *någonting*. Som tidigare nämnts är *nånting* en vardaglig form.

3.4.1 Diskussion om kompenserande lexikalisering

I exemplen ovan har några fall av det jag kallar kompenserande lexikalisering presenterats. Dock behöver inte alla fall som jag presenterar som kompenserande lexikalisering vara just detta. Till exempel skulle det även kunna hävdas, i fråga om vissa av dessa fall, att översättarna velat göra dialogerna mer talspråkliga. Detta verkade vara fallet i översättningen av *The Bluest Eye*. Hallén har konsekvent använt sig av vardagliga former såsom *dom*, *nåt*, *nånting* osv. istället för *de/dem*, *något* och *någonting* i dialogen men inte när berättarrösten talar. Det som mest talar för att översättaren inte använt kompenserande lexikalisering är att hon även har använt dessa former när romanfigurer som i KT inte använder dialekt talar. Figuren Soaphead Church är västindisk men talar alltid standardengelska. Det finns inte heller några talspråkliga element i hans tal. Ändå väljer översättaren att använda de vardagliga formerna som nämnts ovan när Church talar i översättningen. Det verkar således som att Kerstin Hallén har bestämt sig för att använda dessa former i all dialog, oberoende av dialekten som romanfiguren talar i KT. Vad gäller karaktärisering kan detta bli problematiskt eftersom sättet som Church talar på säger mycket om honom. Eftersom översättaren har använt sig av dessa former så ofta, hör en stor andel av fallen av kompenserande lexikalisering hemma i denna översättning. Därför kan en stor del av

dess resultat ses som irrelevanta. Översättarna av de två andra böckerna använder vardagliga ord och uttryck mycket mer sparsamt och, från det jag kan se av min undersökning, endast när figurer som använder dialekt i KT talar. I dessa fall verkar det därför mycket mer troligt att kompenserande lexikalisering har används.

3.5 Problematiska fall

Det fanns också tre fall där det verkar som att språket i KT avviker från standardengelskan men där det inte gick att fastställa om dessa avvikelser har någon koppling till AAVE. Dessa resultat presenteras nedan, men bör inte ses som del av resultaten av undersökningen. De två första fallen har förekommit som exempel i tidigare delar av det här kapitlet eftersom de även innehåller drag som kan kopplas till AAVE.

(63a) ”Yo’ man be here *direc’lin*. Ain’t it ‘bout time you got busy?”
(Morrison 2005:42)

(63b) ”Din man kommer snart hem nu, är det inte bäst att du går hem och sätter igång?” (Morrison 1980:61)

Direc’lin i (63a) är en form av standardengelskans *directly*. Dock är det oklart varför Morrison har valt att skriva ordet *directly* så här och om det har en koppling till AAVE. Anledningen till att bokstaven *t* har fallit bort kan ha att göra med det fonetiska draget i AAVE där konsonantkluster reduceras, men detta sker, enligt Rickford (1999), i slutet av ord och inte i mitten. Dock skulle detta kunna vara möjligt med ordet *direct*, där *t* kan falla bort eftersom det befinner sig i slutet av ordet. Kanske behålls detta uttal av ordet *direct* även när suffixet *-ly* läggs till. Även om detta skulle kunna vara en förklaring till att bokstaven *t* fallit bort finns det ingen förklaring till varför Morrison väljer att ersätta suffixet *-ly* med *lin*. I de hjälpmedel som används i den här uppsatsen finns det inget som tyder på att denna stavning skulle ha något med AAVE att göra. På grund av osäkerheten gällande stavningen av ordet *direc’lin* har jag alltså valt att inte räkna med detta som ett fall av AAVE.

(64a) ”You know all those *klinker-tops* you see runnin’ up here?”
(Morrison 2007:55)

(64b) ”Du vet alla dom här toppenkillarna som växer opp här?”
(Morrison 1994:54)

Ordet *klinker-top* i (64a) är inte standardengelska. Dock finns det inte heller bevis för att det är ett ord som används specifikt i AAVE och det finns inte heller bevis för att det används över huvud taget förutom i just den här texten. Därför bör inte ordet ses som ett lexikalt drag hos AAVE.

(65a) ”*What you know good?*” (Morrison 2005:35)

(65b) ”Och du själv då?” (Morrison 1980:53)

Frasen ”*What you know good?*” i (65a) har inte hittats i någon av de hjälpmedel som använts till uppsatsens resultatdel. Dock kan den hittas på några ställen på Internet. Till exempel finns former av frasen på Urban Dictionary (2015), Online Slang Dictionary (2015) och Yahoo Answers ([www]). Dessa är alla hemsidor där användarna själva kan lägga in ord, frågor, definitioner och svar. Därför kan det finnas osäkerhet om hur tillförlitliga dessa källor är, men å andra sidan kan de vara bra ställen att hitta saker som lingvister inte ännu skrivit något om. Utifrån dessa hemsidor verkar det som att detta är en hälsningsfras som används ungefär på samma sätt som svenskans ”Hur mår du?”. Dock finns det inget i definitionerna från dessa hemsidor som binder frasen till någon speciell dialekt. Frasen nämns även i en artikel av Gray (1999 [www]) som handlar om retoriken i musikern Marvin Gayes album ”What’s Going On”. Gray spekulerar där över om frasen ”what’cha know good” kan komma från ”what you know that’s good” eller att det kommer från ordet *no-good*. Hon verkar antyda att frasen används av AAVE-talare. Dock är detta inte tillräckligt för att frasen ska kunna ses som ett drag hos AAVE.

4. Sammanfattning och slutsatser

Syftet med uppsatsen var att undersöka vilka av Berezowskis (1997) översättningsstrategier som översättarna av de tre MT har använt för att översätta inslag av AAVE i KT.

Resultaten visar att det är mycket vanligt att översättare väljer att neutralisera dialekten. Detta sammanfaller också med de resultat från tidigare forskning som presenteras i avsnitt 1.3. De andra strategierna som används, lexikalisering och översättning till ett vardagligt språk, användes mycket mer sparsamt.

En annan fråga som undersöktes var om översättarna ibland använde dessa strategier i meningar som i KT var skrivna på standardengelska. Resultaten visar att översättarna ibland använde lexikalisering i dessa partier, vilket jag tolkar som att översättarna kompenserar för att de inte kunnat använda lexikalisering i de meningar där romanfigurerna faktiskt använder drag från AAVE, varför jag kallar detta för kompenserande lexikalisering. Dock kan det finnas andra anledningar till att detta sker, t.ex. för att göra dialogen mer talspråklig. Det är troligt att översättaren av *De blåaste ögonen* egentligen inte kompenserar för att dialekt neutraliserats, då ett vardagligt språk används även av romanfigurer som inte pratar dialekt. Det kan också ses som problematiskt att analysen görs mening för mening eftersom det är möjligt att översättarna inte resonerar på det sättet när de översätter. Resultaten gällande kompenserande lexikalisering ska därför inte ses som definitiva, dock bör kompenserande lexikalisering ändå ses som en möjlig strategi för översättare som översätter dialekt.

Trots att översättning av dialekt är något som många teoretiker diskuterar behövs det, som Berezowski (1997) säger, mer forskning om hur detta problem faktiskt hanteras av översättare i praktiken. De flesta sådana undersökningar har varit relativt småskaliga och många av dessa berör översättningar till andra språk än svenska. Det finns också många andra dialekter, förutom AAVE, som skulle kunna undersökas. Skulle någon göra en större undersökning liknande Berezowskis om hur engelska dialekter översätts till svenska, så skulle en sådan undersökning antagligen ge många nya insikter till hur detta ser ut i praktiken. Det skulle också vara intressant att göra som Hauglund (2013) och undersö-

ka vilken effekt dessa olika översättningsstrategier har på dem som läser de översatta texterna.

Käll- och litteraturförteckning

- Morrison, Toni [1970] 2007. *The Bluest Eye*. New York: Vintage.
- Morrison, Toni 1994. *De blåaste ögonen*. Översättning av Kerstin Hallén. Stockholm: Trevi.
- Morrison, Toni [1973] 2005. *Sula*. London: Vintage.
- Morrison, Toni 1980. *Sula*. Översättning av Mikael Mörling. Stockholm: Trevi.
- Morrison, Toni 2013. *Home*. London: Vintage.
- Morrison, Toni 2014. *Hem*. Översättning av Ulla Danielsson. Stockholm: Forum.

Litteratur

- Atkinson, Yvonne 2000. Language that bears witness. The Black English oral tradition in the works of Toni Morrison. I: Conner, Marc C. (red.), *The aesthetics of Toni Morrison: speaking the unspeakable*. Jackson: University Press of Mississippi, s. 12–30.
- Berezowski, Leszek 1997. *Dialect in Translation*. Wrocław: Wyd. Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Catford, John C. 1965. *A Linguistic Theory of Translation*. Oxford: Oxford University Press.
- Encyclopædia Britannica*, Slave narrative,
<<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/548224/slave-narrative>>. Hämtad 2015-05-15.
- Forum*, Toni Morrison. <<http://www.forum.se/forfattare/m/toni-morrison/>>. Hämtad 2015-04-23.
- Gray, Emily 1999. The Father and The Son: The Rhetoric of Rebellion in Marvin Gaye's What's Going On,
<http://enculturation.camden.rutgers.edu/2_2/gray.html>. Hämtad 2015-04-23.
- Green, Lisa 2002. *African American English: a linguistic introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Hauglund, Silje Andrea T. 2011. Achieving Equivalent Effect in Translation of African American Vernacular English: Foreignization versus domestication, Masteruppsats i översättning. Universitetet i Oslo.
<<https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/25308/Hauglund-master.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>. Hämtad 2015-05-11.
- Helmersson, Sarah 2005. Översättandets Skylla och Charybdis, Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap. <<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:213397/FULLTEXT01.pdf>>. Hämtad 2015-05-17.
- Kortmann, Bernd & Lunkenheimer, Kerstin (red.) 2013. *The Electronic World Atlas of Varieties of English*, <<http://ewave-atlas.org/>>. Hämtad 2015-04-23.
- LeClair, Thomas 1981. The Language Must Not Sweat,
<<http://www.newrepublic.com/article/books-and-arts/magazine/95923/the-language-must-not-sweat>>. Hämtad 2015-03-22.
- Levý, Jiří 1967. Translation as a Decision Making Process. I: *To honour Roman Jakobson*. Vol. 2, Haag: Mouton, s. 1171–1182.
- Major, Clarence, (red.), 1994. *Juba to jive: a dictionary of African-American slang*. New York & London: Penguin.
- Mašlaň, Michal 2006. Dialect and Translation, Magisteruppsats i English Language and Literature. Masaryk University.
<http://is.muni.cz/th/53022/ff_m/Mgr.Diplomova_prace.pdf?lang=e>. Hämtad 2015-05-11.
- Morrison, Toni 1993. *Mörkt spel: vithet och den litterära fantasin*. Stockholm: Trevi.
- Nationalencyklopedin*. Black English,
<<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/dialekt>>. Hämtad 2015-03-22.
- Nationalencyklopedin*. Dialekt,
<<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/dialekt>>. Hämtad 2015-03-22.
- New America Media 2011. Association of Black Women Historians: Open Letter to Fans of "The Help",
<<http://newamericamedia.org/2011/08/association-of-black-women-historians-open-letter-to-fans-of-the-help.php>>. Hämtad 2015-05-15.
- Newmark, Peter 1988. *A Textbook of Translation*, London: Prentice Hall.
- Nida, Eugene A. 1964. *Towards a Science of Translation*. Leiden: E. J. Brill.
- Norstedts svenska ordbok*, 2004. Stockholm: Norstedts ordbok.

- Online Slang Dictionary*. Definition of what ya know?,
 <<http://onlineslangdictionary.com/meaning-definition-of/what-ya-know%253f>>. Hämtad 2015-04-23.
- OED = *Oxford English Dictionary* 2015,
 <<http://www.oed.com.ezproxy.ub.gu.se/>>. Hämtad 2015-04-23.
- Paakkinen, Tomi 2013. A Study of African American Vernacular English in Three Novels and Colloquial Finnish in their Translations – *The Dark Tower II: The Drawing of the Three, A Time to Kill and Push*,
 <<http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/93449/paakkinen2013.pdf>>. Hämtad 2015-05-11.
- Perry, Ronald Alan 2004. African American English. *Revista de Ciencias Humanas* 31,
 <<http://www.utp.edu.co/~chumanas/revistas/revistas/rev31/african.htm>>. Hämtad 2015-04-23.
- Rickford, John R. 1999. *African American vernacular English: features, evolution, educational implications*. Oxford: Blackwell.
- Sládková, Petra 2013. Non-Standard English Varieties in Literary Translation: *The Help* by Kathryn Stockett, Masteruppsats i English-Language Translation. Masaryk University.
 <https://is.muni.cz/th/261866/ff_m/Sladkova_Diploma_Thesis.pdf>. Hämtad 2015-05-11.
- Smitherman, Geneva 1994. *Black talk: words and phrases from the hood to the amen corner*. Boston: Houghton Mifflin.
- SAOB = *Ordbok över svenska språket utgiven av Svenska Akademien*, 1893–. Lund.
- SAOL = *Svenska akademiens ordlista över svenska språket*. 2006. 13 uppl. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.
- Svenskt översättarlexikon*. Kerstin Hallén,
 <http://www.oversattarlexikon.se/artiklar/Kerstin_Hall%C3%A9n>. Hämtad 2015-03-22.
- Urban Dictionary*. what you no good,
 <<http://www.urbandictionary.com/define.php?term=what+you+no+good>>. Hämtad 2015-04-23.
- Vikingsson, Rebecca 2013. Siciliansk kultur och dialekt i översättning: En undersökning av kulturspecifika begrepp och dialekt i översättningarna av Andrea Camilleris *La forma dell'acqua* till engelska och svenska,
 <https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/33033/1/gupea_2077_33033_1.pdf>. Hämtad 2015-05-11.

- Wikipedia*. Diminutive, <<http://en.wikipedia.org/wiki/Diminutive>>. Hämtad 2015-03-23.
- Wikipedia*. J.M. Coetzee, <http://sv.wikipedia.org/wiki/J.M._Coetzee#Sk.C3.B6nlitteratur>. Hämtad 2015-03-22.
- Wikipedia*. Joyce Carol Oates, <http://sv.wikipedia.org/wiki/Joyce_Carol_Oates#Romaner>. Hämtad 2015-03-22.
- Wikipedia*. Margaret Atwood, <http://sv.wikipedia.org/wiki/Margaret_Atwood>. Hämtad 2015-03-22.
- Wikipedia*. Mikael Mörling, <http://sv.wikipedia.org/wiki/Mikael_M%C3%B6rling>. Hämtad 2015-03-22.
- Wikipedia*. Toni Morrison, <http://sv.wikipedia.org/wiki/Toni_Morrison>. Hämtad 2015-04-23.
- Wiktionary*. hey, <<http://en.wiktionary.org/wiki/hey>>
- Wu, Yi-ping & Chang, Yu-ching 2008. Chinese Translation of Literary Black Dialect and Translation Strategy Reconsidered: The Case of Alice Walker's *The Color Purple*, <<http://www.bokorlang.com/journal/43colorpurple.htm>>. Hämtad 2015-04-23.
- Yahoo Answers, <<https://answers.yahoo.com/question/index?qid=20080605065431AAXSLBE>>. Hämtad 2015-04-23.